

10. Федоренко В.Г. Інноваційна і інвестиційна стратегія України / В.Г. Федоренко // Економіка та держава. – 2003. – № 8. – С. 16-27.
11. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом / А.А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.
12. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. № 36 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – 266 с.
13. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – С.-Пб. : Питер, 2002. – 400 с.
14. Мени Г. Основы организационного проектирования / Г. Мени. – М., 2002. – 512 с.
15. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник / Н.В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
16. Курнышева Й. Инвестирование инновационного развития / Й. Курнышева, Д. Сулейманов // Экономист. – 1994. – № 10. – С. 187.
17. Завлин П.Н. Инновационная деятельность в условиях рынка / П.Н. Завлин, А.А. Игнатов, А.С. Кулагин. – С.-Пб., 1994. – 252 с.
18. Чернобай Л. Інноваційна діяльність підприємств : сутнісна характеристика та проблеми її активізування / Л. Чернобай, С. Стоцько // Демократичне врядування. – 2012. – № 10. – С. 27-34.

М.С. Хаванова

*аспірант кафедри міжнародного менеджменту,
Київський національний економічний університет
ім. В. Гетьмана*

Види фінансової стратегії підприємства

У статті здійснено аналіз сутності та існуючих підходів до класифікації видів фінансових стратегій підприємств. Розкрито особливості окремих видів фінансових стратегій підприємства.

В статье осуществлен анализ сущности и существующих подходов к классификации видов финансовых стратегий предприятий. Раскрыты особенности отдельных видов финансовых стратегий предприятия.

This article analyzes the nature and current approaches to classification of financial strategies companies. The features of certain types of financial strategies of the enterprise.

Ключові слова: фінансова стратегія, види, стабілізація, зростання, ліквідація.

Постановка проблеми

Ключова роль фінансових ресурсів підприємства обумовлює розгляд фінансової стратегії як окремого напрямку в економічній літературі. Цьому сприяє той факт, що фінансові ресурси можуть бути конвертовані в будь-які інші ресурси в короткий проміжок часу. Цю фінансову категорію можна віднести до молодих, оскільки відсутній єдиний підхід до розуміння і визначення самого поняття «фінансова стратегія» та його сутності, а також практики розроблення фінансової стратегії як окремого елементу на українських підприємствах. Складність формування стратегії пов'язана з необхідністю врахування великої кількості динамічних, нечітких, не завжди формалізованих цілей та орієнтирів, виникає вірогідність формування стратегії на основі суперечливих орієнтирів.

Важлива роль фінансової стратегії в забезпеченні стійкого функціонування та розвитку підприємства обумовлює необхідність подальшого наукового пошуку щодо з'ясування її сутності та аналізу існуючих підходів до видової класифікації цих стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Поняття «стратегія підприємства» в різні часи визначалося по-різному. Так, Р.Ф. Харрод поєднав аналіз Кейнса зі своїми ідеями в моделі економічного циклу, що включає принципи акселератора та механізм мультиплікатора, що орієнтовано на стратегію економічного зростання [1]. Англійський учений Дж.М. Мейер під стратегією (стратегічним управлінням) розумів процес оцінки зовнішнього середовища, формулювання цілей, прийняття рішень, їх реалізації та контролю [2].

Учений Д. Норт акцентував увагу на формуванні гнучких інституційних структур і суб'єктів (компаній), здатних у результаті довготривалих процесів розвитку виходити на створення ефективних систем, що вимагають відповідних рішень [3]. Людвіг Мізес орієнтував стратегії компанії на отримання прибутку за умови максимальної свободи керівників [4].

Чандлер розглядав стратегію як визначення основних довгострокових цілей і завдань підприємства, вжиття заходів і розподілу ресурсів, необхідних для виконання поставлених цілей. Його підхід є основою для сучасних підходів до трактування поняття «стратегія» українськими вченими [5].

У свою чергу А.Н. Герчикова визначає стратегію як розраховану на перспективу систему заходів, що забезпечує досягнення конкретних намічених цілей [6, с. 110]; С.А. Яковлев вважає, що під стратегією слід розуміти певну систему цілей і шляхів їх досягнення [7]. Дослідник Т.Н. Данилова зазначала: «Якщо цілі визначають те, до чого прагне організація, що вона хоче отримати в результаті своєї діяльності, то стратегія відповідає на питання, яким чином і в який спосіб організація зможе досягти своїх цілей в умовах мінливого конкурентного оточення» [8]. Учений А.Н. Сирбу розуміє під поняттям «стратегія» певну модель дій, необхідних для досягнення намічених цілей шляхом координації та розподілу ресурсів [9].

Існують також інші погляди. Стратегія – це план. Так, О.П. Коробейніков розуміє під стратегією довгострокові плани вищого керівництва з досягнення перспективних цілей організацій [10], Т.Н. Данилова визначає стратегію як детальний комплексний всебічний план [8].

Стратегія – це інструмент формування та досягнення цілей підприємства. Вказаної позиції дотримується Н.В. Моїсеєва, визначаючи стратегію як інструмент формування загальної ідеї майбутнього, деталі якої уточнюються відповідно до необхідних змін [11].

Стратегія – це правила, способи реакції. Дослідник А.П. Градов визначає стратегію як набір правил і засобів, за допомогою яких система досягає основоположних цілей розвитку [12, с. 116]. На думку Р. Беллмана стратегія – це правило, яке визначає, що робити, якщо відомий сьогоdnішній стан [13, с. 30-31]. Учений М. Портер вважає, що стратегія є способом реакції на зовнішні можливості та загрози, внутрішні сильні та слабкі сторони.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Очевидно, що поняття «стратегія» не є однозначним. Відповідно, не є однозначними й підходи вчених до визначення сутності та видів фінансової стратегії підприємства, оскільки вони будуються на визначенні «стратегія підприємства».

Формулювання цілей статті

Метою статті є визначення видів фінансової стратегії, аналіз причинно-наслідкового зв'язку вибору тієї чи іншої фінансової стратегії, оцінка факторів, що впливають на вибір фінансової стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження

Існує розповсюджена класифікація видів, якої дотримуються в різних інтерпретаціях Н.Н. Глишева, І.П. Хоминич, А.М. Ковальова, А.Н. Жилкіна та інші [12].

Так, Н.Н. Глишева вважає, що існує два види фінансової стратегії [14]:

1. Загальна, що регламентує досягнення загальних цілей і завдань фінансової діяльності, а також систему фінансових стратегій окремих завдань.

2. Фінансова стратегія окремих завдань, що розробляється з метою досягнення конкретних цілей і завдань та є компонентом вищезазначеної фінансової стратегії.

На думку А.М. Ковальнової, слід виділити три види фінансової стратегії [15, с. 272]:

1. Генеральна фінансова стратегія, що регламентує фінансову діяльність підприємства, її базові напрями та питання. У рамках цієї стратегії вирішуються завдання формування фінансових ресурсів по виконавцях і напрямках роботи, визначаються взаємовідносини з бюджетами всіх рівнів, а також напрями формування та використання фінансових ресурсів. Як правило, таку стратегію розробляють не менше одного року.

2. Оперативна фінансова стратегія призначена для поточного управління фінансовими ресурсами. Вона розробляється в межах генеральної фінансової стратегії та деталізує її на конкретному проміжку часу (місяць, квартал, півріччя). Оперативна фінансова стратегія охоплює такі напрями, як доходи та виплати за цінними паперами, розрахунки з постачальниками та покупцями.

3. Фінансова стратегія досягнення окремих стратегічних завдань полягає у виконанні конкретних фінансових операцій, спрямованих на реалізацію більш глобальних цілей підприємства.

Залежно від джерел фінансової діяльності підприємства, що використовуються, В.В. Баранов виділяє такі види фінансових стратегій [16, с. 23]: стратегія самофінансування; стратегія позичкового фінансування; стратегія венчурного фінансування; стратегії, спрямовані на використання нетрадиційних джерел фінансування.

Залежно від ступеня ризику, на який готове йти підприємство для досягнення поставлених цілей і завдань, фінансова стратегія, на думку А.В. Комарова, поділяється на два види: агресивну й обережну [17]. На тих же підставах В.Р. Веснін виділяє наступальну, захисну та наступально-захисну стратегії [18, с. 309]. У свою чергу Т.Н. Данилова виділяє чотири види стратегій: агресивну, помірно агресивну, консервативну та розвинуту [8].

Незважаючи на ключову роль фінансів у системі управління організацією, не варто відокремлювати фінансову стратегію від стратегій інших підрозділів, оскільки в діяльності підприємства вони є взаємопов'язаними. Якщо фінансова стратегія цілком співвідноситься з виробничою та маркетинговою, то можна говорити про максимальну реалізацію загальної стратегії бізнесу [9]. Виділяють такі види фінансової стратегії:

1. Фінансова стратегія стабілізації розглядається О.П. Коробейниковим, Д.М. Гвішіані, В.К. Щербко. Її застосовують в умовах нестабільності за падіння фінансово-господарських показників, виникненні довгострокових фінансових складнощів. Фінансова стратегія стабілізації полягає в адаптації діяльності до умов зовнішнього середовища, усуненні загроз, зниженні ризиків роботи, підвищенні рівня ефективності взаємодії підприємства з партнерами та контрагентами. Її також використовують для оптимізації циклів залучення та вкладення

фінансових ресурсів, запобігання їх нестачі. Як правило, така стратегія застосовується з метою урівноваження всіх аспектів фінансової діяльності та наступного переходу до фінансової стратегії зростання.

2. Фінансова стратегія зростання розглядається О.П. Коробейніковим, О.В. Вишневською, В.А. Горемікіним, М.М. Одинцовим. Ця стратегія спрямована на отримання позитивного ефекту за рахунок розширення ділової активності підприємства в умовах стабільного зовнішнього середовища та сегмента ринку, що динамічно розвивається, у якому працює підприємство. Стратегія переслідує такі цілі: збільшення обігу капіталу, частки ринку, розширення меж фінансової діяльності, досягнення позитивної динаміки розвитку. Залежно від специфічних умов середовища можливе використання таких видів фінансових стратегій зростання:

- інтегроване зростання забезпечує фінансову підтримку інтеграції підприємства, що пов'язане з придбанням інших організацій;
- інтенсивне зростання забезпечує фінансову підтримку агресивного захоплення ринку, розширення його меж за допомогою використання нових видів продукції;
- обмежене зростання – стратегія, яка є аналогічною попередній, проте реалізація планів відбувається стриманіше;
- диверсифіковане зростання забезпечує збільшення видів фінансової діяльності, а також необхідне фінансування розширення меж виробничо-збутової діяльності підприємства.

3. Фінансова стратегія виживання досліджувалась Е.М. Коротковим, Д.М. Гвішіані, Х. Віссемом. Вона застосовується в умовах глибокої кризи в стані, що близький до банкрутства, полягає в застосуванні швидких скоординованих дій, які базуються на максимально точних розрахунках. Утілюються програми з перебудови систем управління, фінансово-господарської діяльності, зміни структури бізнес-портфеля, джерела фінансових ресурсів. Ключовою метою стратегії є максимально швидке виведення підприємства з кризи та перехід до стратегії стабілізації. Для розроблення та реалізації такої стратегії застосовують жорстку централізацію всіх видів діяльності. Можливе використання таких видів фінансової стратегії виживання:

- стратегія скорочення – полягає у відмові від частини видів діяльності з метою отримання кращих фінансових результатів на найбільш пріоритетних напрямках;
- стратегія реструктуризації – полягає у приведенні структури фінансово-господарської діяльності підприємства у відповідність до умов зовнішнього середовища.

4. Фінансова стратегія ліквідації досліджувалась О.П. Коробейніковим, В.А. Горемікіним, В.С. Кузнецовим. Вона розглядається як підвид стратегії виживання, проте є досить специфічною для її самостійного розгляду; полягає в забезпеченні максимально ефективного процесу ліквідації всього підприємства, повного забезпечення фінансових інтересів акціонерів і кредиторів, а також забезпечення мінімізації збитків.

5. Комбінована фінансова стратегія розглядалась В.А. Горемікіним та В.С. Кузнецовим. Вона забезпечує реалізацію цілей і завдань діяльності підприємства, що знаходяться одночасно у площині кількох вищезазначених стратегій.

Висновки

Таким чином, стратегія компанії є з одного боку ідеологією розвитку, що конкретизована у вигляді орієнтирів і станів компанії, послідовності дій, спрямо-

ваних на їх досягнення в межах визначених цілей, а з іншого боку стратегію можна визначити як модель цілей, дій, можливостей компаній на стратегічну перспективу, в основу створення та реалізації якої покладено організацію й управління фінансовими та іншими ресурсами компанії, тобто фінансовий менеджмент. Зокрема, фінансова стратегія є з одного боку системою формування та втілення пріоритетних фінансових цілей підприємства шляхом ефективного залучення та використання фінансових ресурсів, координації їх потоків, забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки на основі постійного обліку змін факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, а з іншого боку – складною багатофакторно-орієнтованою моделлю дій і заходів, які необхідні для досягнення визначених перспективних цілей у загальній концепції розвитку в галузі формування та використання фінансово-ресурсного потенціалу компанії; охоплює такі напрями діяльності підприємства, як аналіз фінансового стану, управління структурою та вартістю капіталу, оптимізація основних та оборотних фондів, безготівкові розрахунки, розподіл прибутку, політика в галузі цінних паперів, податкова та цінова політика, облік і фінансова оцінка ризиків.

Варто виділити такі види фінансової стратегії: фінансову стратегію стабілізації, що застосовується в умовах нестабільності при падінні фінансово-господарських показників, виникненні довгострокових фінансових складнощів; фінансову стратегію зростання, що спрямована на отримання позитивного ефекту за рахунок розширення ділової активності підприємства в умовах стабільного зовнішнього середовища та сегмента ринку, у якому працює підприємство; фінансову стратегію виживання, що застосовується в умовах глибокої кризи у стані, близькому до банкрутства, полягає в застосуванні швидких скоординованих дій, що базуються на максимально точних розрахунках; фінансову стратегію ліквідації, що забезпечує максимально ефективний процес ліквідації всього підприємства, а також комбіновану фінансову стратегію.

Вибір тієї чи іншої фінансової стратегії визначає особливості роботи підприємства на весь стратегічний період. Він залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на підприємство, прогнозів, досвіду та інтуїції керівництва.

Література

1. Словарь современной экономической теории. – М. : ИНФРА – М., 2003.
2. *Meier G. M.* Leading Issues in Economic Development. Oxford University press, 1989.
3. *Норт Д.* Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. – М. : Изд. Фонда «НАЧАЛА», РАН, 1997.
4. *Мизес Л.* Запланированный хаос / Л. Мизес. – М. : Дело. – 1993.
5. *Chandler A.* Strategy and Structure. Cambridge : MIT Press, 1962. – P. 13.
6. *Герчикова И.Н.* Менеджмент : учебник / И.Н. Герчикова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ, 2003.
7. *Яковлев С.А.* К вопросу об оценке стратегии предприятий по результатам их мониторинга Банком России / С.А. Яковлев // Деньги и кредит. – 2004. – № 7. – С. 31.
8. *Данилова Т.Н.* Стратегия инвестирования – институциональный подход / Т.Н. Данилова // Финансы и кредит. – 2004. – № 9.
9. *Сырбу А.Н.* Категория финансовой стратегии с позиции управления деятельностью предприятия / А.Н. Сырбу, Е.А. Немировская // Экономический анализ : теория и практика. – 2004. – № 11. – С. 55.
10. *Коробейников О.П.* Стратегическое поведение : от разработки до реализации / О.П. Коробейников, В.Ю. Колесов, А.А. Трифилова // Менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 3.
11. *Моисеева Н.В.* Стратегия финансового оздоровления предприятия / Н.В. Моисеева // Финансовый бизнес. – 2003. – № 2. – С. 30.

12. Хоминч И.П. Финансовая стратегия компаний : научное издание / И.П. Хоминч. – М. : Изд-во Рос. экон. акад., 1998.
13. Беллман Р. Может ли машина мыслить? / Р. Беллман // Проблема современной кибернетики ; пер. с англ. – М. : Знание. – 1975. – С. 30-31.
14. Ильшева Н.Н. Финансовая стратегия организации : понятие, содержание и анализ / Н.Н. Ильшева, С.И. Крылов // Финансы и кредит. – 2004. – № 17.
15. Финансовый менеджмент : учебник ; под ред. А.М. Ковалевой. – М. : Инфра-М, 2002.
16. Баранов В.В. Финансовый менеджмент. Механизмы финансового управления предприятием в традиционных и наукоемких отраслях : учебное пособие / В.В. Баранов. – М. : Дело, 2002.
17. Комаров А.В. Стратегия исполнения обязательств предприятия по оплате товаров (работ, услуг) в условиях дефицита денежных ресурсов / А.В. Комаров // Финансовый менеджмент. – 2003. – № 2. – С. 49.
18. Веснин В.Р. Менеджмент : учебник / В.Р. Веснин. – М. : Проспект, 2004.

С.В. Цюцюпа

аспірант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

Класифікація інформації та способи її відображення для використання в діяльності підприємства

У статті розглянуто сутність інформації, її значення в економічній безпеці підприємства, підходи до класифікації інформації за різними класифікаційними ознаками. Систематизовано способи відображення інформації для використання її в діяльності суб'єктів господарювання.

В статье рассмотрена сущность информации, ее значение в экономической безопасности предприятия, подходы к классификации информации по различным классификационным признакам. Систематизированы способы отображения информации для использования ее в деятельности субъектов хозяйствования.

The article describes the essence of information, its significance in enterprise economical security as well as approaches to the classification of information according to different classification attributes. Methods of information representation for using in business entity activity are systematized.

Ключові слова: інформація, економічна безпека, відображення інформації, класифікація інформації.

Постановка проблеми

Господарська діяльність здійснюється в різних сферах економіки та безпосередньо пов'язана з використанням різноманітної інформації, оскільки без її необхідного обсягу та якості неможливо забезпечити розвиток підприємства на основі високотехнологічного виробництва, ефективних методів організації праці. У сучасних умовах розвитку ринкових відносин в економічній сфері інформація є своєрідним товаром, який може забезпечити зростання або зниження рівня економічної безпеки підприємств. Зважаючи на це, будь-яка інформація має попит, але відсутність єдиного підходу до трактування сутності та класифікації інформації ускладнює процеси управління нею, а отже, унеможливорює гнучкий контроль за впливом інформаційних потоків на рівень економічної безпеки підприємств.